

"מי שמזניח את הטיפול בבעיות כעת [?] בסוף הן יבואו אליו לפרצוף"

written by אל"מ במיל' פרופ' גבי סיבוני | 25.09.2023

כשמחברים יחדיו את אירועי השנה האחרונה, קשה לפטור את הראיות במקריות גרידא. להפך [?] מצטיירת תופעה מדאיגה: ישראל מתמודדת עם בעיות משילות לרוחב המפה, החל מאירועי האלימות של האריתריאים בדרום תל אביב, דרך תופעת הרציחות במגזר הערבי, עבור בפשיעה החקלאית ובאובדן המשילות בנגב, וכלה בעובדה שממשלת ישראל בולמת עבודות להקמת טורבינות ברמת הגולן בשל איומי התושבים הדרוזים על הסדר הציבורי. לאורך השנים הממשלות הדחיקו, יצרו תגובות נקודתיות ודחו את ההתמודדות ליום אחר. כך, אירועים קטנים התנפחו לממדי ענק הפוגעים בתחושת הביטחון של האזרחים, אך תוכנית אסטרטגית [?] אין.

בכתבה זו, המרכזת את עיקרי הכשלים כפי שהם צפים בחודשים האחרונים ביתר שאת, שניים מחברי "מכון משגב לביטחון לאומי ולאסטרטגיה ציונית" פורסים את משנתם באשר לצורך בשינוי תפיסה אצל קברניטי המדינה: מתגובתיות לתכנון ולמענה נרחב לבעיות המשילות (ולא רק הן) של מדינת ישראל. "טיפול בדחוף ולא בחשוב זו תכונה אנושית, אבל אנחנו מצפים ממערכות, מהממשלה, שתדע לאזן בין הדחוף לחשוב", אומר ל"ישראל היום" פרופ' אל"מ (מיל') גבי סיבוני. "בביטחון הפנים של ישראל יש בעיה מתמשכת כבר שנים ארוכות, של הזנחה מחד גיסא, ומאידך גיסא [?] חוסר תפקוד של מערכות האכיפה שהולך וגדל לאורך השנים: משטרת ישראל ותרבות העבודה שלה מאוד מוגבלות לטיפול בבעיות האלה".

בלי ראייה כוללת

שותפו לכתיבת תוכנית אסטרטגית למדינת ישראל, פרופ' קובי מיכאל, מדגיש: "בעיית היסוד היא שבישראל לא רק שלא נכתבה מעולם תפיסת ביטחון הפנים [?] אלא שהיא אף לא נהגתה ונידונה כפי שנידונה תפיסת הביטחון הלאומי-צבאי. בדרך כלל, כשמדברים על תפיסת ביטחון פנים, אנשים חושבים על טרור בגבולות המדינה או על יחסי יהודים-ערבים, למשל באירועי שומר החומות, ועל גם נושאי שיטור. אבל ביטחון פנים הוא הרבה יותר רחב מזה, וכולל רכיבים נוספים המשפיעים על התפקוד ועל העוצמה שלנו".

גם סיבוני וגם מיכאל פותחים בדוגמת אירועי האלימות בדרום תל אביב לפני יותר משבוע: "זו לא היתה הפעם הראשונה שאנחנו נתקלים בבעיה שקשורה להגירה", אומר מיכאל. "כל סוגיית העובדים הזרים במדינת ישראל [?] השלכות במובן הדמוגרפי, השפעה על שוק העבודה הישראלי [?] מעולם לא נידונה. מהם הצרכים ומהם המשמעויות והמספרים שישאל יכולה לספוג? מהי המשמעות של קהילות מהגרים שנשארות כאן? איפה נכון לפזר אותן גיאוגרפית? אילו השלכות יש לעניין הזה על יחסי החוץ של ישראל? היום למדינה יש סט פבלובי של תגובות בנושא הזה,

בלי ראייה כוללת".

סיבוני מזכיר את ההתנגשויות בין הממשלה לבג"ץ בניסיון לטפל בנושא בסבבים קודמים ללא הצלחה: "בסופו של דבר, פשיעה חקלאית, פשיעה מאורגנת, היקף הנשק הבלתי חוקי, בעיות משילות [?] כל אלו הן בעיות קשות שלא טופלו טיפול שורש לאורך השנים, וזה מצטבר לכדי בעיה אסטרטגית חמורה", הוא אומר, ומצביע שוב על הכשל בתיאום בין כלל הרשויות, בדגש על חלקה של מערכת המשפט, כדי לתת מענה יעיל לבעיית המשילות. "יש לנו מערכת משפט מאוד רחמנית, שגוזרת עונשים מגוחכים על עבירות שהיית מצפה בהן לעונשים כבדים יותר. בעיית המשילות היא בעיה אסטרטגית חמורה שמתפתחת כבר עשרות שנים. זה לא נולד עכשיו. באירועי שומר החומות ראינו התפרעויות של ערבים בצירים וביישובים מעורבים, והדברים האלה יקרו שוב בעתיד. אנחנו עתידים להיות בלחימה רב-זירתית, ובזירת הפנים המשטרה לא תוכל להתמודד".

השניים מפנים כעת להקמת המשמר הלאומי [?] לכאורה תוכנית נכונה עם ביצוע שגוי, שוב בגלל חוסר בתכנון אסטרטגי. "עכשיו מתווכחים אם המשמר הלאומי יהיה כפוף למשטרה או לא", אומר מיכאל. "בואו נלמד מהן הסמכויות שלו, במה הוא צריך לעסוק, ומה יהיו הממשקים שלו עם גופים אחרים. ורק אז מגיעים לשאלות של מבנה הכוח ומה יהיו הסמכויות שלו, ולמבנה ארגוני ולתהליכי בניין הכוח וההפעלה. אצלנו מתחילים מהסוף, ומוצאים את עצמנו מבזבזים אנרגיה על מה שפחות רלוונטי בעת הזו".

זה לא באג, זה פיצ'ר

היכולת של המשטרה להתמודד עם אירועי שומר החומות הוכחה כמוגבלת. גם בנגב היא לא מצליחה להתמודד עם אירועים נרחבים של אקס-טרטוריה, ואותו הדבר מול הפשיעה במגזר הערבי. "זה לא באג, זה פיצ'ר", אומר סיבוני. "יש בעיות מובנות במשטרה שצריך לטפל בהן, ויש כשל מתמשך במשטרה בכל הנוגע למלחמה בפשיעה המאורגנת במרחב הערבי, באיסוף כלי נשק ובמקומות שהמשטרה לא נכנסת אליהם בכלל מחשש לעימותים. דרום תל אביב, למשל. מי שמזניח את הבעיות האלה [?] בסוף הן יבואו אליו לפרצוף".

מדובר בבעיות של פריפריה, ולכן אולי ממשלות ישראל לא מיהרו לטפל במה שממילא נמצא בשוליים.

"אם אירועי האריתריאים היו קורים בדימונה, היו מתעסקים בהם?", שואל סיבוני שאלה רטורית. "מה שקרה עם האריתריאים קורה בנגב יום-יום [?] יש שם אזורים ללא כל משילות, המשטרה לא אוכפת את הריבונות של ישראל במרחבים האלה כי לא נוח לה. המשטרה אוכפת את החוק על מי שמוכן להיות נאכף, אז האזרחים שומרי החוק מקבלים את הדין ונאכפים, והאחרים מייצרים מציאות שלא ניתן לאכוף בה. לא יכול להיות שגורמי האכיפה יעבדו איפה שקל. אחת מהאפשרויות, למשל, היא הקמת כוח נוסף לטיפול בבעיות בביטחון פנים ובחירום

אזרחי. זה יכול להיות המשמר הלאומי, אם הוא יתבסס על 60 אלף אנשי מילואים ו-20 חטיבות. צריך לייצר כוח משמעותי לחירום אזרחי ולאומי [2] לטיפול באירועי שומר החומות, משילות, רעידות אדמה ושריפות".

לצד הצורך באסטרטגיה, מיכאל עומד על הצורך בעבודה מתואמת בין כל הגופים והמשרדים כדי לייצר טיפול אופטימלי. דוגמה לדרך שבה זה יכול לעבוד נכון קיבלנו בממשלה הקודמת, לדבריו, בהקשר של הטיפול בפשיעה במגזר הערבי. "הצוות הבין-משרדי בראשות יואב סגלוביץ' הוא דוגמה לגישה מערכתית. הביאו את רוב הגורמים הרלוונטיים לעניין. הכניסו פנימה את רשות המסים, את משרד הרווחה וגורמים כלכליים, והיה ניסיון לייצר מערכת ומעטפת תומכת שמסתכלת על הבעיה באופן רחב ושמייצרת מנגנונים לתיאום ולסנכרון, והם גם הגיעו להישגים".

כמו ילד בחנות צעצועים

"ואז הגיעה ממשלה חדשה, ושר חדש שמתנהל כמו ילד בחנות צעצועים", ממשיך מיכאל. "קודם כל הוא חירב את הוועדה הזו, ועכשיו אנחנו בבעיה מסוכנת. אם מישהו חושב שהאלימות בחברה הערבית, שבכל יום שוברת שיאים, תישאר בחברה הערבית [2] אני לא מבין איפה הוא חי. זה יתפוצץ לנו בפנים ביג טיים. זה יגלוש למרחב היהודי ועלול להמיט אסון על ראשנו, להוביל להידרדרות ביחסי יהודים-ערבים ולחלחול הפשיעה למרחב היהודי. נמצא את עצמנו חסרי אונים מול פשיעה לאומנית חריפה מאוד. נתניהו מינה איש שלא ניהל חנות מכולת לנהל את הדבר הזה, בתקופה כל כך קשה ורגישה [2] ברור שזו בדיחה, ושזה מחריף עוד יותר את בעיות הביטחון הלאומי. לצערי, אנחנו עוד לא בשלב ההכרה בבעיה ובצורך".

גם על סוגיית הבדואים בנגב אומר מיכאל: "לאורך השנים היו תוכניות, ולא אסטרטגיה. בכל פעם פעל אדם בודד נגד המערכת. השתוללות הבדואים בנגב מחייבת את כל המערכות להתגייס [2] זה לא רק משטרה בצירים ואיסוף כלי נשק. צריך לטפל בחינוך, בתעסוקה ובמעמד האישה. יש גופים ואנשים שמנסים לעסוק בזה, אבל הם לא גופים מדינתיים. יש לנו מורסה מאוד גדולה, ובמקום לפתוח אותה, להקיז את המוגלה, לחטא, לחבוש כנדרש ולתת טיפול תרופתי מלווה [2] אנחנו שמים פלסטר ולא רואים את המורסה. חושבים שהיא איננה, עד שהיא מתפוצצת לנו שוב.

"המדינה זקוקה לאשפוז. טיפול נמרץ. מכאן נולד הרעיון שלי ושל פרופ' סיבוני לגיבוש הקווים המנחים לאסטרטגיה לאומית לביטחון הפנים. קודם כל צריך להכיר בבעיה, ואחר כך להקצות משאבים לאומיים לדבר הזה. אחד מהדברים זה להרחיב משמעותית את המטה לביטחון לאומי. במחקר שלנו אנחנו בודקים מה קורה בעולם [2] למשל המשרד לביטחון המולדת בארה"ב שהוקם אחרי 11 בספטמבר 2001. את רואה שהמשרד הזה מתעסק בהרבה תחומים וקיבל סמכויות לתאם פעילויות של משרדים אחרים. אבל כדי להתחיל את התהליך, צריך להכיר קודם בבעיה ובצורך".

סיבוני נשמע מעט אופטימי יותר באשר לאפשרות לצאת מהתסבוכת: "העם היהודי יצליח גם

בזה, השאלה היא באיזה מחיר. אין פה שאלה שאנחנו נצליח לעמוד מול האיומים. זו אמירה גם מבחינת הציונות [?] באנו לפה, ואיננו מתכוונים ללכת מכאן. ישראל צריכה להקצות משאבים לצורך הקמת ארגון ביטחון פנים נוסף, וגם לחזק את המשטרה. נדרשת ענישה כבדה מאוד, וגם לשקול את הצורך במסלולי ענישה מהירים (קנסות מנהליים), כפי שנעשה לא פעם מול תופעות נרחבות בצה"ל".

יש בעיות שעוד לא מציפות את סדר היום של ישראל, ושכלולות אף הן באותה התוכנית האסטרטגית לישראל (זו שטרם יוצרה): "איזו יכולת יש למדינה להתמודד עם אירועי טבע קיצוניים? רעידת אדמה, שיטפונות, עליית הטמפרטורה [?] אין שום הכנה", קובע מיכאל, ומייד עובר לנושא נוסף [?] החקלאות הישראלית, היכולת של ישראל לייצר לעצמה את המזון. "אף אחד לא דן בביטחון התזונתי של ישראל, אלא בהורדת מחירים רגעית כשיש מחסור. אז יכול להיות שלא משתלם לטפח חקלאות כיום, אבל צריך לטפח פתרון אחר [?] אולי מחסני חירום למצב שבו יש מצור ימי על ישראל הבולם את יכולת היבוא שלה. כמו כן, לחקלאות יש גם ערך בפני עצמה [?] אחיזה בקרקע. החשיבה הזו לא מתקיימת ברמה המדינתית".

בחקלאות, ישראל נאבקת בחזית מבעבעת [?] הטרור החקלאי, הפוגע ביכולתה של המדינה לקיים חקלאות באופן משמעותי כך שתקיים את ישראל, אבל שגם תשמור על הקרקע. "אסור שיתייחסו לכך רק כאל בעיה פלילית, זה הרבה מעבר לזה", אומר סיבוני. "מדינת ישראל חסרת אונים באירוע הזה, וארגונים כמו השומר החדש מנסים למלא את מקומה. אנחנו עשויים למצוא את עצמנו בעוד עשר שנים עם הרבה פחות חקלאים ממה שישראל צריכה".

מיכאל מסכם: "זו תוצאה של תפיסת ה'יהיה בסדר'. האיום הרבה מאוד פעמים לא נתפס כמוחשי, ודבר נוסף [?] זו תוצאה של תרבות שלטונית במדינה שבה שרים רוצים הישגים מידיים, מחכים להופיע במהדורות 20:00 בערב. כולם רוצים שהפירות יהיו בקדנציה, כאן ועכשיו".